

liko časa namakva, ker kislina razje pavolnato nit, lanéne pa ne. Al ta skušnja ni gotova, ker je pri tem veliko ležeče: ali je kislina bolj ali manj močna in kako se omenjena namaka opravi.

Nar ložji in nar gotovši pomoč, ktera nikdar človeka ne zmoti, je le tista, ktero oko da s pripomočjo tiste očalnice, ktera, če skoz njo kakošno reč ogledujemo, nam vsako še tako drobno reč veliko veliko povekša, in se zato drobnogled (Mikroskop, Lupe) imenuje. S tem drobnogledom je razsodba: ali je platno čisto platno ali namešano s pavolo, tako lahka, da vsak otrok se to spoznavati lahko o 5 minutah nauči, takole:

Lanéna nitka se pokaže skoz drobnogled kot ravna, okroglijata, enmalo ali celo nič votla nit.

Pavolnata nit pa se vidi obstoječa iz votlih, tanjkih, skozvidljivih nitk, ktere so kmalo na levo kmalo na desno zasukane, kakor kupec posušenih, napihnutih, zmešanih in potlačenih cev.

Tem tanjkim votlim nitkam se na prvi pogled vidi, da niso za terpež takošne, kakoršne so bolj debele in močne lanéne niti.

Kdor ima s platneno kupčijo veliko opraviti, naj si omisli tako povekšavno očalnico, ker le ona je edina in gotova pripomoč platno od pavole tudi takrat spoznati, kadar jo goljufija skriva.

O ti priliko povémo zgodbo, ki se je nedavnej na Saksonskem zgodila: Dva juda prodasta nekemu trgovcu veliko platna za pošteno čisto platno. Ter govee se pritoži po tem pri gosposki, da platno je s pavolo zmešano; gosposka da zavolj goljufije juda zapreti. Nek v razsodo poklican „zastopen mož“ poterdi, da platno ni čisto. Juda se pritožita zoper to razsodo. Na to pošlje sodnija platno nekemu profesorju v Berolin v preiskavo; profesorja z drobnogledom preiše in najde, da je čisto platno. In tako je tudi bilo, — ali uboga juda sta bila celo leto po nedolžnem zaperta, med tem, ko je ta pravda tekla.

Starozgodovinski pomenki.

Kaj pomeni ime „Panonia“?

Rasložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

Ptolomej in Plinij (II. 15. 16. III. 23.) pravita, da je Panonia bila obmejena na zahodu od Norika, na jugu od Ilirika, na jugoiztoku od Moezie, na severu in iztoku od Dunaja, kteri jo je od velike Germanie in Dacie ločil.

Obsegala je tedaj proti izhodu ležeče strani Austrie, Štajarskega, Krajskega, Oggerskega, Slavonie, Horvaškega in Bosne. Odločeno toto mejo pa je Panonia še le dobila po Augustu, ko je prišla pod rimsko oblast.

Ptolomej jo deli v gornjo in dolnjo. Od reke Rabe proti jugu do Siska, in v zapadni strani kraj cetinske gore (Mons Cetius), Karavankov prek čez Hemovo je segala gornja, in odondot proti jugoiztoku do meziške granice dolnja Panonia.

V štertem stoletju je ena stran dolnje Panonie, ktero so reke Raba, Dunava in Drava zaklepale, od cesara Galerija ločena bila, in po njegovi ženi Valeriji dobila ime Valeria (Aurel. Sev. Victor de Caesari-bus c. 40.)

Tudi gornja Panonia je zdaj svoje ime spremenila in postala Panonia „prima“ in „secunda“. Med Savo in Dravo ležeča zemlja pa se je velela In-

teramnia (Medjirečje) in krajina kraj Save Savia — Savia ripensis — Posavina (Sext. Ruf. in brev. hist. rom. c. 11.)

Ptolomej nam več górn panonskih imenuje; jez tu-kej samo omenim gore „Okre“ (Strabo VII.) Beseda Okra je znamenita za slavenskega jezikoslovca, ker v staroslovenskem jeziku se je rabila pred vsem le za pomen: „gore“. To nam poterdi toliko imén bregov „Okič“, „Okreno“, „Okrenica“ po Slovenskem itd. V sanskritu pomeni „agran“, okra, hom, Gipfel. Ime enega ilirskega kralja (Appian IX. 7.) je bilo Agran. Lastno sanskritsko ime „Agran“ na rimskoslovenskih kamnih večkrat najdemo s slovenskim izrazom Cetus¹⁾, Bregius²⁾ in polatinčeno Montisius³⁾. Od staroslovenske besede „cet“ je dobil ime mons cetius (Kahlenberg), mesto Cetinje v Černigori, ves Prečetince v fari male nedele na Štajerskem, ktero prav naravno prek ceta (homa ali brega) leži.

Večidel so se nemški jezikoslovci trudili besedo „cet“ za celtičko oglasiti in na-njo se opiraje dokazati, da so okoli gore cetinske Celti živeli. Pa ne bodo premagali. Ima celtiški jezik scer sorodno besedo za breg, al ta se glasi „kot“, torej toliko gor na Francoskem z imenom Kot, postavim: Cot d'or, der Goldberg, Coturci, ljudstvo gališko (Caesar de bello gall. VIII. 32), Alpes Cotiae (Tacit. hist. I. 67) planine med Francosko in Piemontom od Monte Viso do Mont Cenis itd. Besedi „cet“ in „kot“ ste indoeuropejski, samo s tim razločkom, da je „cet“ indoslavenska, „kot“ pa indogermanska.

Plinij (histor. nat. III. 23.) piše, da v deželi starih Karnov, to je, Gorencov od staroslovenske besede „kar“, sanskritsko „giris“ (od glagola gâr), mons, Berg (Eichhoff 121.), je ležalo mesto „Okra“. Staroslovensko besedo „Kar“ še najdemo v imenih gor: Karpati, Karvanki, innaroda Karanti, tudi mesta Carnuntum, kakor latinski, ali zaqovorq, kakor gerčki pisatelji pišejo. Mesto Karnunt postavijo zgodovinoslovci v okolico dnešnjega Petronela. Jez mislim, da je Petronela v latinsko prestavljeno ime mesta Karnunt.

Severni Slavjani besede „kar“ ne poznajo, ali pri Slovencih je še najti v besedi „čer“, „čr“, der Felsen. Da je čer iz kr nastalo, vé vsak jezikoslovec; gluhi e pred r pa so norički Slovenci kot ar tedaj kar izgovarjali. Da Gorenci k radi kot č izgovarjajo, sim sam čul, postavim: čevder, četna, to je, kelder, ketna itd. in slepi Juri mi je na bleškem jezeru zmiraj pel „Otok blešči, kinč nebešči“, namesto: „Otok bleški, kinč nebeški“. Poznam vpiranje keltomanskih pisateljev na besedo „karn“, ktera v keltiškem jeziku pomeni tudi pečino, ali to vpiranje jih ne bode rešilo, ker beseda „kar“ je indoeuropejska, kakor je več taci obćinskih v indoeuropejskih jezicah, postavim: sūnas indički, sunna gotički, sun estijski, sol latinski, solnce, sunce slovenski, Sonne nemški in taci sila dosti.

Beseda Okra je tudi za tega voljo zastarinoslovca važna, ker se je gora Vesuv v staroitalskem jeziku zvala Okra. Učeni Lassen (Deutung der Eugubin. Taf. im Rhein. Mus. 1832 stran 387.) bere na eugebinskih tablah ime gore Vesuvske „Okre Fisove“ in preučeni Humboldt (Kosmos I. 449) terdi, da je beseda „okra“ prav staroitalska (Dalje sledi).

Življenje v Carigradu.

(Iz »Nevena«.)

Ker se ravno sedaj toliko od poglavnega turškega mesta Carigrada govori, bi utegnulo našim bravcem všeč

¹⁾ Muhar I. 392. — ²⁾ Muhar 433. — ³⁾ Carinthia 1819 list 33. Rodovine Ceti, Cetin in Breg še živijo po Štajerskem.

Župani glejte kaj delate!

Od dne do dne se več revežev, tedaj tudi nezadovoljnih ljudi vidi.

Ne govorim od tistih, kateri kruha prosijo od hiše do hiše gredé; tacihi nikoli ni manjkalo; še menj mislim na ubozega kmeta, katerega ravno zdaj za poredoma slabi letni pridelki in velike davšine zlo občutljivo zadevajo: le nekaterih oseb v soseskah hočem omeniti, ktere bi sčasoma celi deželi utegnile nadležne biti, kakor so zdaj pokora svojim sosedom.

In to so tako zvani hišniki na deželi (kajžarji), kateri pod milim Bogom nič nimajo, zunaj majhne bajtice. V nekaterih vaseh njih število ni veliko manje, kakor pravih posestnikov. Kakor gobe ponoči hitro izrastejo, tako se v hipu semtertje vzdigajo hišice. Posebno se je pa njih število množiti jelo od tiste dobe, kar so nove županije osnovane. (To pa le terdim od nekaterih županij na Dolenjskem). Močen hlapec, ki si je ene majhne krajcarje prislužil, kupi od kmeta košček verta, napravi hišico, v kateri se človek še skloniti nemore, si poiše ženske, in njo in samega sebe v revšino zakopa. Vojak pride domú, in misleči, da bo bolj gotovo doma ostal, naleti na sleparje, ktere lažnive prošnje za njega zmažejo, kako bo namreč svoje stanje zboljšal, tirja od svojih staršev svoj del, napravi bajtico, ali pa kako podertijo kupi, vkani premalo pazljivo deželsko gosposko in vojaško predstojništvo, dobí privoljenje, in dva tedna po poroki se že za ušesom praska. Pa tudi potepuhi (in takih ni malo, obojnega spola) se večkrat priklatijo, ostanejo v soseski, kakor dolgo jim je drago, in njihče jih ne vpraša, po kakem poslu so prišli? Služba takim ne diši, delajo le včasih na videz, v keremah se pogosto vidijo, — zahajajo večidel v kako bajto.

In kaj izvira iz tega?

1. Pomanjkanje poslov. So kraji, v katerih se prav veliko hišarjev najde, in prav teško boš posla iz domačega kraja dobil, in le redik je, da bi pridno delati hotel. „Kaj bom služil, raji bom k temu ali unemu za težaka hodil; več zaslužim, nobeden me ne krega in v nedeljah sim svoj gospodar, v tej bajti so že obljubili me v stanovanje vzeti; tako odgovori marsikateri hlapec ali dekla, če jih gospodar kaj posvari. Zapusti pa posel službo kadar hoče, ker v več krajih poslov nobeden ne popisuje, tako da se večkrat ne zna, od kod da so? Tudi se vsak, kdor z ljudstvom opraviti ima, lahko prepriča, kako radi da majhni in tudi odrasli sinovi in hčere hišarjev in osebenkov nar boljši službe zapusté, ker pri svojih starših vsako dobo potuho najdejo. — Moramo pa vendar omeniti, da je tudi veliko skerbnihi staršev in poštenih delavcov in rokodelcov med številom hišarjev in osebenkov, — taki, zlasti če so domači, so vsih dobrot soseske vredni, pa sploh tudi soseskam veliko hasnejo.

2. Tatvine na polji, v hosti in po vinogradih. Njiv hišar nima, pa če tudi kakšen košček v njem vzame, ne zamore dovelj za dolgo zimo si pridelati; kar sproti zasluži, večidel sproti potrosi. Pogledj pa v jeseni v njegovo borno bajtico in najdel boš obilno koruze, krompirja i. t. d. Od kod to pride, je po njivah prav očitno zapisano. Svinče in kokoši takih imajo pa povsod pravico. — Najdejo se kraji, kjer je silno hudo za derva. Vsaka ščepica je pobrana, na tleh se nič ne najde. Kmetje jih s teškim trudom iz grajšinskihi gojzdov, kjer so poprej dervašnje imeli, dobé. Pičlo se jim odkazujejo, prav varčno so prisiljeni ž njimi ravnati. Hišarji pa so primorani (ne rečem preveč) derva krasti, brez kterih živeti ne morejo. Zaslužiti in kupiti jih niso v stanu, tedaj, ker se tudi sprositi ne dajo, kaj

hočejo? Kdor pa krade, nima časa škode varovati, in tako se bojo še ostanjki poprejšnih gojzdov zaterli, ker vse njim pretí. Kdor je tedaj privolil hišo napraviti, je na tihem tudi privolil derva krasti. — Pogledjmo po vinogradih. Marsikdo, in večidel brez nar manjši potrebe, polovico svojega hrama v prebivališče spremení, ali pa, naj se tudi sosedje in mejaši ustavljajo kar jim je mogoče, z dovoljenjem gosposke v sredi vinogradov kajžico naredí, po vinogradih škodo dela, in iz majhnega vinograda velik sod napolniti vé.

(Konec sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

Kaj pomeni ime „Panonia“?

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

(Dalje.)

Med rekami panonskimi samo jedne hočem tukaj omeniti. Jornandes (*Get. c. 52.*) omeni neke reke „Scarniunga“ in „Aqua nigra“. Al to ni samo ena reka, in „Scarniunga“ je popačena Čarnjuga, črna voda, aqua nigra. Mi smo vidili na rimskih kamnih, da se je *ér* pri starih Slovencih zmiraj kakor *ar* izgovarjalo, tedaj čarn, ne pa črn, in *sc* je veljalo v starohorvatskem pravopisu zmiraj za č. Beseda Čarnjuga, Črnjuga še živi v ustih naroda slovenskega, in pomeni kakošno žensko ali žival črne barve.

Da je lacus „Pelso“ popačeno pleso, kar v ruškem jeziku sosebnó pomeni jezero, je že visokoučeni Šafařík dokazal. (*Slovanske starožitnosti* §. 11. cap. 9.)

Iz običajev naroda panonskega tukej samo omenim, da so stari Panonci ječmen in proso posebno radi sejali in iz ječmena posebno pijačo „sabaia“ varili. (*Glej Dio Cass. XLIX. 36. in moj spis o Ambidravijh*). Tudi iz tega običaja se spozna hitro indička sorodnost slovenskih Panoncov, ker tudi v Indii, kakor Dapper piše (*Asia. str. 6.*), ječmen, rižkašo in turšico naj raji sejejo. „Rabili so stari Slaveni za živež proso“, piše Leo Sapiens (*C. 18.*), ravno tako pravi Maurici (*Stratagema II. c. 5.*); in slovaška prislovica: „kaša mat naša“ *) gre od ust do ust.

Že gerčki in latinski spisatelji so se trudili spoznati pomeniména „Panonia“. Tako je Dio Cassi (*XLIX. 36.*) mislil, da je Panonia dobila ime po nekakšnem oblačilu „pannus“, ktero so stari Panonci nosili. Besede Dio Cassiove se tako glasijo: „Nach meiner Statthalterschaft (*Dio Cass. XLIX. 36. prestevek dr. Leonh. Tafola*) in Afrika wurde ich nämlich über Dalmatien, wo früher auch mein Vater Statthalter war, und über Oberpannonien gesetzt, so, dass ich von ihren Verhältnissen auf's genaueste unterrichtet bin. Sie heissen aber Pannonier, weil sie ihre mit Aermeln versehenen Kleider aus Stoffen, die sie nach ihrer Landessitte zuschneiden und panni (Bann) nennen, zusammennähen.“ — Po mojih mislih oblačilo „pan“, „ban“ ni drugo, kakor dnešnji gaban, kaban, po pomanjšavni besedi kabanica, pomagjareno in ponemčeno Kepenjek. Je pa gaban do pet dolgo iz haline (Wollstoff) sošito oblačilo podobno plajšu po stari šegi, ktero še štajerski Slovenci kraj ogerske in horvatske meje, horvatski kmetje in slovaški platničkarji nosijo. Bode mikdor morebiti rekel: da Dio Cassi piše pan, ne pa ban, ali kaban — gaban. Temu odgovorim na prvi pomislik, da je dnešnje mehko *b* se v staroslovenskem kakor terdo *p* izgovarjalo, postavim: por, novoslovensko bor. Beseda „por“ je tudi sanskritska, in pomeni boriti, kámpfen; zato najdemo ime horvatskega vojvoda Porin (*Šafařík starožit. pag. 286.*) in

*) Tudi na gorenskem Krajnskem znana.

Vred.

v severnoslavenskem narečju ravno to ime Boris, par sanskritski horvorrager, in borel slovenski in slovaški ein hervorragender Fels. Na drugi pomislik, da Dio piše pan mesto kapan, odgovorimo sledeče: V ustih slovenskega naroda na ogerski meji sim večkrat to oblačilo slišal imenovati ban. Slovka *ka* je poznejši predstavek, kakor se to v drugih slovenskih besedah večkrat najde, postavim: luža in kaluža, palus, Sumpf, Pfütze, — bor in tabor, vel in vocabulis obscoenis kur (diminut. kurec) in makur, phallus, kurda in cakurda, vulva, futa in cafuta; primeri nemško Litz in Antlitz. Tako je tudi iz ban postalo kaban in gaban. Da latinska beseda pannus, Tuch, ni latinska, temoč staroitalska, terdi vsak dober latinsk slovníčar. Scheller ima pri besedi pannus pristavek apice, to je apulski.

Ali Dio Cassi je na to izpeljanje imena Panonie sam malo porajtal in sam si zmisli, kar hitro vidimo iz sledečih redkov: „So heissen sie, mögen sie nun aus diesem oder anderm Grunde so genannt werden; einige Griechen nannten si aber irrthümlich Pänionier, was allerdings ein alter Name ist, der sich aber nicht hier findet, sondern einer Völkerschaft zukommt, die in der Gegend des Berges Rhodope neben dem jetzigen Macedonien bis zum Meere wohnt, wesshalb ich denn jene Pänionier, diese aber, wie sie unter sich selbst und bei den Römern heissen, Panonier nennen werde.“ (Dio Cassi v omenjeni knjigi.)

Učnim jezikoslovcem in povestničarom predložim tukeja za razsodbo svoje mnenje, in ker je reč važna za vterjenje stare dogodivščine, se smem nadjati, da je ne bodo prezirali.

Jez ime „Panonia“ izvodim iz sanskritske besede „pan“, kar se veli kupiti, kupčevati, teržiti, handeln, unterhandeln, panas, Geschäft. (Eichhoff str. 236.), tedaj bi bili Panonci toliko kot kupci, trgovci.

V mojih mislih me poterdi ta okolščina, ker na noričkih in panonskih rimskoslovenskih kamnih najdem lastno ime Panamus¹⁾. Panama, Pananica filia (Muhar Gesch. der Steir. I. 412). Na drugih kamnih pa sila dostikrat ime Cupitius, Cupitianus (Muhar ravno ondi str. 356.) in pa latinsko Mercator. C. Bothio Mercator. Edilicio Bothia Saxami Fil. (Ankershofen Gesch. Kärnth. V. 627).

Panamus bi tedaj bilo indičko, Cupitius²⁾ slovensko ime, Mercator pa prestavek sanskritsko slovenskega. Toto ime se je Panonom tudi po resnici pridjalo, ker njihovo kupčijstvo ni samo že ob času Rimljanov slovelo, temoč tudi še dnešnji den na Savi, Kupi, Dravi in v obojem Primorju slovenskem in horvatskem, lepo cvetě. Vellej Paterkul (L. II. c. 110.) piše, da ko se pod Augustom Panonci premagani bili, se je v tem nesrečnem boju dosti ljudi pokončalo („trucidati sunt negotiatores“), — Herodian (LVIII. stran 371) pravi od starega Ogleja: „Ex quo factum ut magna vis mercatorum eam frequentaret“; — ravno tako hvali barantijo panonsko Plini (Lib. XXI. c. 7.), Tacit (Annal. lib. II.), Solin (Polyhist. c. 22.) itd. (Konec sledi.)

Življenje v Carigradu.

(Dalje.)

Že na zgodnje jutro se zbirajo na tergu prodajavci in prodajavke, ki ponujajo zelenje, sladko mleko, sladko vodo, sladkorno vodo, salato, maslo, med, satovje, vo-

sek, in ti ponujajo svoje stvari memo hodečim, da človeku ušesa glušé, tako se derejo. Zdaj se na vsestrani kupčuje, prodaja in kupuje. Eni kupujejo in pijejo kavo, drugi sladoled, tretji ribe, četrta jagnjetino, peti kruh itd. Že tudi hodijo patrole turških vojakov po ulicah, vsi sami Turci bradači s puškami in jatagani. Eni odgrejo, drugi pridejo, eni v mesto od luke, drugi iz mesta k luki. Tū srečaš trumo mornarjev v mesto idočih, da kupijo, kar je komu treba; drugi hité iz mesta k morju, kjer jih čakajo ladje. Razlega se po ulicah krik nebrojnih vekačev; na vsakem voglu se čuje iz vsega gerla krik: „Zajterk za dvé pari! sladke pitvine! česnovce (baglamače)! maslenke! leda! sladoleda! medice! limon! mleka! sira! oljki! orehov! smokov! laškega pšena! luka! lubenie! dateljnov! jajce! pišet! fazanov! rač! češinj! višinj! češpelj! in kdo bi vse naštetil zamogel, kar se tū ponuja; kdo li bi zamogel popisati, kako se vekači tū obnašajo v šumu, vpitju, kričanju, hrumu, ropotu, smehu človeškem in peketanju in razgetanju konjskem! Tū zapazi človek nekoliko turških žen, ki najmejo čolníc se na azijski breg prepeljati, ki je prekrasen, poln naj mikavniših zagrado, kjer so rožni verti eden pri družem, kakor na nit nabrano zernje biserov in koralj; kjer je gaj pri gaju, dobrava pri dobravi; kjer so mikavne berda pokrite z večnim zelenjem, kjer bistri potoki z obilno vodo namakajo cvetne poljane.

Ondi spet na ulicah se pokaže kaka odlična gospa v pokriti kočii, ktero arapi k vodotoču peljejo, da ide v vert zunaj mesta; ljudstvo se iz pota ogne, in čerenci groze z ognjenimi očmi vsacemu, ki se ne ogne.

Spet od druge strani se vozi druga Turkinja po vodotoču v svoji šajki, okinčani z rumenim lošjem; bele in černe sužnje stojé krog nje pripravljene kakor napete puške ji streči, in kar ji le v očesu zaznajo, ji urno storé.

Ondi plavajo ladje, ondi jondole, ondi šajke, ondi spet čamci, čolni, tumbasi in se srečujejo in švigajo eden mem družega kakor ribe v vodi.

Po ulicah gomazi ljudstvo kakor mravlje po mravljišču, peš, na konjih, na vozovih, na mezgih, na velbludih, na oslih. Siromaki hodijo kakor zamorejo, v društvu in samci, ali premožni in visoki nikjer in nikoli brez spremstva. Prosti ljudje in siromašni kupujejo sami za svoje hišne potrebe in te turške ženske kupujejo, kar jim je treba za jesti in piti v hiši; bolj imenitne Turkinje pa ne delajo tako, ampak, če kaj kupijo, je le za sladkanje; vse drugo kupujejo le moški služabniki. Ženske hodijo s pokritim obrazom, in moški jih ne smejo pogledati, ker to bi razžalilo ženske, ampak ko mož žensko sreča, mora oči k zemlji obrniti in iti svojo pot, kakor da bi je ne vidil. Navadno nosijo Turkinje zelene haljine in obute so v rumene šolne, Gerkinje in Armenke pa nosijo tamne, modre in tamno rudeče haljine, in rudeče in modre šolne. (Dalje sledi.)

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Tersta. Mikalo bo gotovo marsikoga zvediti, kako je tekla kupčija v letu 1852 v Terstu. Iz vradnih naznanil zvemo v tem toliko, da se je razun drugih reči prodalo 126.800 starov ovs, 704.400 st. pšenice, 1.015.000 st. turšice, 29.000 st. ječmena in 180.000 st. rži; potem rajža 101.000 centov, civeb 185.100 centov, paprike 9000 centov, mandeljnov 16.970 centov, rafiniranega cukra 578.600 centov, kave 103.000 centov, smokev 48.900 sodov, in pomoranč 19.800 sodov. — Unidan je naš civilni in vojaški poglavar povabil častnike e. k. armade in e. k. vradnike v Benetke, ktere je Llojdovo društvo na dvéh parobrodih sém ter tje brez plačila prepeljalo. Bila je namreč 24. t. m. v

¹⁾ Muhar Gesch. der Steir. I. 387.

²⁾ Rodovine Kupio se se najdejo na Štajarskem, Panič, Panian, na Horvatskem; tudi dve rodovini poznam z imenom Panam, iz kterih je nemška kancelija napravila Bauman!

ali clo poumerjejo, se začnejo krog klatiti in so pripravljeni za vsako njih zmožnost mogočo hudobijo. Pa tudi starši sami so večidel čemerni, povsod tožijo čez svoje nadloge in vedno glavo po strani obešajo, ker si pomoči ne vejo.

To naj bo rečeno od tistih le, kateri zunej hiše nič nimajo in tudi nobenega rokodelstva ne znajo, zlasti če niso domače srenje, in če je hišarjev že preveč v sosseki.

Zato rečem še enkrat: Župani, kadar privoljenje za napravo novih hiš in za ženitev dajete, kadar ptujce v sosseko sprejemljete, pomislite, da ste prisegli za hasen in prid srenje skerbeti. Glejte, kaj delate!

Iz Leskovec.

Starozgodovinski pomenki.

Kaj pomeni ime „Panonia“?

Razložil Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Da so stari narodi dobivali imena po trgovini, to nam potrdi edino ime primorja — od male Azije do Egipta, kraj srednega morja ležeče krajine, v kateri so nar imenitni kupci starega sveta Feničani prebivali, in ktero se je velelo Kanaan, kar v hebrejskem jeziku pomeni deželo kupcev. Reko Kupo so tedaj osobito stari Panonci kupčijsko imenovali, pa tudi čudovito je, da ima Kupa v rečici karlovački Banii (Panii) svojo sestrico s staroindičkim imenom! Še dnešnji den se v iztočni Indii najde posebna kasta kupčevavcev (Handelskaste), ktera se veli Paniani. Neki zemljopisci kakor Canabich (*Allgemeine Erdkunde unter dem Artikel »Indien«*) in mitologi kakor Vollmer (*Mith. Lex. 257*) pišejo Baniani, kar pa ni prav, kar se v sanskritu veli kupčevati: pan. Zvestost, pravičnost, dobroserčnost so lastnosti, ktere popotniki na njih hvallijo. Sledovi njihovih naselbin so se našli tudi v starih časih med divjimi Skiti, in zdaj bomo lahko zapopadli, kako je mogoče, da Herodot govori od indoslovenske Apie med Skiti, kateri vendar v semitiško familio spadajo (*Herod. IV. 59.*), kako Strabo (*Strabo I. XI.*) govori od pglavitnega mesta evropskih Bosforanov Phanagoria, to je, Panagoria, in ad Afrudite Apaturus (več o tem mestu in tej boginji glej *Kopitar Glasol. Clozia. stran XXX. in LXXVI.*), kateri Ritter (*stran 57—59*) za ravno tisto z indičko Majo spozna. Iztočno indičkim Panianom se vsaki v Indio potujoči priporoči, ker ga oni na vse kraje, kamor si le želí, srečno spravijo. Totih iztočno-indiških Panianov potomki so naši Panonci — kupci — Sigynni. Znamenito je, da so se še treh indiških kast imena pri Slovencih ohranile: Iae kaste Parias v psovki: „ti para!“ — ime kaste Šundra, Šundra, v katero so spadali služevni in rokodelci, v lastnih imenih: „Šunder“ in v psovki: „ti šunder, ti šundravec“, — in ime kaste Panianov v prečudenju: „E Panel!“ „ti panan ti!“ to je, „ti bogatec ti!“ Pane deno! Wie statlich, kako po velikem!

Tudi to je čudovito, da ravno pri Slovencih štajerskih, krajskih in koroških se nar več najde indiškega življa, v jeziku slovenskem sanskritskih korenih, v narodnih povestih pa spominkov na indičko mitologijo. Severni Slaveni so se bolj odptujili, kar je velika dalečina storila.

Dalje me v mojem mnenju: da je Panonia toliko kot dežela kupcev, poterdijo še sledeče verste Herodotove: „Ali o tem, kar proti severu od te dežele (Tracije) je, ne vé nihče kaj gotovega povedati, kakšni ljudi tam prebivajo. Zakaj unkraj Dunaja je že neskončna puščava. Samo od enega edinega naroda unkaj Dunaja sem zvedel, da je njegovo ime Sigynni, in njihova

noša medička. Njihovi konji so po vsem životu kocasti in imajo dlako na pet perstov dolgo, zraven tega so mali in butastega nosa in niso za ježanje (jahanje), pa h kolam pripreženi so sila berzi, torej se ljudi v tisti deželi vozijo na kolih. Njih meje segajo do Henetov (Venetov) na Adrii. Pravijo, da so nasledniki Medov. Kako pa so iz Medie sem prišli, ne morem izprašati; vendar se vse zna zgoditi v dolgem teku časa. Sigynni se velijo pri Sigurii, kateri nad Masallio (Marseille) stanujejo, kupci, pri Cyprianih pa Lanci.“ (*Herodot liber V. c. 9.*)

Mesto svojega komentara postavim tukej o tej povesti Herodotovi menje bistroumnega spisatelja staro rimske dogodivščine Niebuhr: „Es bietet sich die Erinnerung an, dass Herodot die fernsten Völker am Ister, jenseits der Veneter und Liburner, also wohl aus dem Munde der Schiffer dieser Nationen Sigynnen nennen hörte, und wusste, dass Kaufleute auf ligurisch so genannt würden: wie wenn jene hätten sagen wollen, aus jenen Gegenden kennen sie nur Kaufleute?“ (*Niebuhr. röm. Gesch. I. 176.*)

Kar nam medička noša in pokolenje zmešnjave dela, to se lahko reši, ker eden nar novejših nemških razlagavcev dr. Adolf Schöll pri besedi „Medov“ opazko napravi „Wohl der Indier. Aber der Medier blieb bei den Griechen immer die Hauptbezeichnung für die Orientalen“.

Zastran omenjene medičke noše pa je vredno čuti besede učenega Jungmana (*histor. lit. česke stran 17*): „Noša starih Čehov je bila do 14. stoletja medički zlo podobna, poljska še je dnešnji den“. Tudi naš slavni Šafařík to izgovori. (*Abkunft der Slaven, stran 91 in na drugih mestih*).

Ze bistroumni Nemec Manert (*Germanien 499—501*) je Herodotove Sigynne za Slavjane spoznal, čeravno ni drugih temeljitih (pozitivnih) dokazov imel, kakor historičko primero. Ali on je mislil, da je ti prvi narod keltiško preselovanje pregnalo, in sam sebe vpraša: „kam? ali nazaj čez Dunaj ali v planine Retov?“

Jaz mislim nikamor, marveč je tukej ostal do dnešnjega dneva. Po germanskem preselovanju je samo bil pritok od severa proti jugu velikega slavenskega narodskega morja, katero je v predhistorički dóbi svoje valove od juga proti severu gnalo.

Zivljenje v Carigradu.

(Dalje.)

Vernimo se nazaj v središče mesta. Tù je med tem vse živo na delu. Skoz terg se ne more priti. Prah se dviguje kakor oblak na vsakem voglu. Škropivci hité zopet tlak škropiti. Od ene strani se velevala, da naj se ognje iz pota, iz druge se poganjajo in tišé naprej; v sredi ulic hodi oroženo vojaštvo, in rije, tira in raztira vse, kar mu je na potu. Tù grozi človeku velblud, da ga bode pogazil, ondi spet dirja čil konj, dère se razljuten černic in preti z golim nožem, s katerim varje svojo gospó, ki želí tú skoz iti; ondi daleč reži velik pes in kaže zobé memoidočim. Razprejo se ljudje na ulicah in zabliščé se ljuti noži, udari termoglavce na prepiravca, ali naglo priskočijo vojaki, ki prederejo skoz množico z orožjem v roci, in srečno razorožijo protivnike ter jih peljejo v tamnico.

Med tem so se začele že vradna opravila. Suidili so se svetovavci v seraju, sodniki sedé v svojih sodnicah. Turški velikaši ljubijo čezmerno lišp, sjajnost, nečimernost in blišéčo slavo; zato tudi, kadar grejo v zbor, bi mislil človek, da grejo na svatbo, eden pelje za sabo množico služabnikov in osedlanih kónj tako, da zajejé cele ulice.

Na vajišču dirjajo turški mladenčci na izurjenih ko-